

WSTĘP

Monografia, którą mamy przyjemność przedstawić Szanownym Czytelnikom jest szóstym tomem publikacji z cyklu „Ekonomia i zarządzanie w teorii i praktyce”. Składają się na nią opracowania napisane przez młodych pracowników naukowych Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego i Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego oraz innych polskich uczelni. Podobnie jak w poprzednich edycjach poszczególne rozdziały książki są poświęcone prezentacji wyników badań prowadzonych przez autorów, dotyczących różnych aspektów funkcjonowania współczesnych gospodarek. Nawiązują one do aktualnych zjawisk obserwowanych w światowej i w polskiej gospodarce. Bardzo ważnym wkładem w dyskusję na temat problemów gospodarczych są artykuły, w których zostały zaprezentowane wyniki własnych badań empirycznych.

Wydaje się, że – pomimo bardzo szerokiego spektrum zainteresowań naukowych autorów monografii – można wskazać wspólny wątek stanowiący kanwę prezentowanych w książce rozważań. W wielu artykułach autorzy podejmują próbę oceny czynników determinujących konkurencyjność ujmowaną tak, jak to zostało zrobione w jednej z definicji zaproponowanych przez OECD. Zgodnie z tą definicją „konkurencyjność oznacza zarówno zdolność firm, przemysłów, regionów, narodów lub ponadnarodowych ugrupowań do sprostanienia międzynarodowej konkurencji, jak i do zapewniania relatywnie wysokiej stopy zwrotu od zastosowanych czynników produkcji i relatywnie wysokiego zatrudnienia na trwałych podstawach”. Biorąc pod uwagę podmiot konkurowania można zatem określić konkurencyjność jako zdolność przedsiębiorstwa, regionu lub kraju do tworzenia większego bogactwa niż konkurenci na rynku światowym. Tego typu podejście jest punktem wyjścia podziału monografii na trzy części, w których zostały ujęte różne aspekty konkurencyjności z perspektywy procesów zachodzących w przedsiębiorstwach, regionach i gospodarkach narodowych.

Pierwsza część książki – **konkurencyjność przedsiębiorstw** – obejmuje dziewięć rozdziałów. Większość z nich poświęcona została ocenie wpływu struktur rynkowych i otoczenia regulacyjnego przedsiębiorstw na ich zdolność do konkurowania na rynkach krajowych i zagranicznych. Relacja konkurencja – konkurencyjność jest opisywana przede wszystkim w kontekście implikacji procesów liberalizacji i deregulacji na poziom dobrobytu. Szczególnym przypadkiem organizacji sektora jest monopol. Można wskazać wiele przyczyn, które prowadzą do uzyskania przez przedsiębiorstwo pozycji monopolistycznej

lub dominującej na rynku oraz skutków, jakie ma to dla konkurencyjności sektora i gospodarki. Wskazują na to autorzy rozdziałów, w których opisane zostały różne przypadki firm monopolistycznych. Jako pozytywny przykład procesów demonopolizacji wymienia się ustawę liberalizującą rynek usług pocztowych w Polsce. Jest to specyficzny rynek, na którym pozycja monopolistyczna Poczty Polskiej była chroniona przez regulacje prawne skutecznie ograniczające rozwój konkurencji. Nowe przepisy, które weszły w życie od roku 2013, wprowadzają rozwiązania służące rozwojowi konkurencyjności, co powinno przynieść pozytywne skutki dla konsumentów i operatorów niepublicznych. Jedną z przyczyn prowadzących do występowania struktur monopolistycznych są procesy fuzji i przejęć obserwowane m.in. na rynku usług telekomunikacyjnych. Nawiązuje do tego rozdział, w którym podjęta została próba oceny transakcji wykupu T-Mobile przez AT&T, do jakiej doszło na rynku amerykańskim. Jest to klasyczny przykład dylematu stojącego przed instytucjami prowadzącymi politykę antymonopolową. Chodzi o ocenę korzyści, jakie to może przynieść, wynikających ze zjawiska ekonomii skali z kosztami związanymi z ograniczeniem konkurencyjności w sektorze.

Klasyczny monopol jest strukturą rynkową, która rzadko występuje w praktyce. Częściej mamy do czynienia z takimi formami organizacji sektora, które określane są terminem konkurencji niedoskonałej. Nawiązuje do tego autor artykułu, w którym pokazane zostały skutki nowych regulacji wprowadzonych przez Unię Europejską na rynku czynników chłodzących. Połączenie tych regulacji w prawa patentowymi posiadanymi przez dwie firmy działające w sektorze tworzy *de facto* sytuację duopolistyczną, umożliwiającą producentom stosowanie praktyk monopolistycznych. Kolejny przykład tego rodzaju praktyk biznesowych, możliwych do stosowania na rynkach niedoskonałych, został zaprezentowanych w rozdziale poświęconym dyskryminacjom cenowym. Różnicowanie cen tych samych dóbr i usług dla różnych grup odbiorców i segmentów rynku jest działaniem generującym dodatkowe korzyści dla sprzedawcy. Autor artykułu wykazał, że na rynku telefonii komórkowej w Polsce możliwości dyskryminacyjnego różnicowania cen zmniejszają się, co może być związane ze wzrostem natężenia konkurencji w sektorze.

Kluczowe znaczenie dla pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw ma ich zdolność do tworzenia i absorpcji innowacji. Jeżeli działalność innowacyjna zostanie określona jako swoisty proces zachodzący w podmiocie gospodarczym, to na przebieg tego procesu z jednej strony wpływ mają strumienie wejścia w postaci źródeł finansowania tej działalności, z drugiej strony strumienie wyjścia determinujące wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw. Podkreślają to autorzy dwóch rozdziałów. W pierwszym z nich opisany został wpływ kryzysu gospodarczego na zmiany w strukturze finansowania działalności innowacyjnej, w drugim podjęto próbę weryfikacji tezy o wyższej efektywności ekonomicznej innowacyjnych przedsiębiorstw.

Na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstwa istotny wpływ ma wybór jednej z dwóch alternatywnych koncepcji zarządzania – koordynacji hierarchicznej lub rynkowej. Ta pierwsza oznacza skupienie w przedsiębiorstwie różnych rodzajów działalności, druga zaś, że część zasobów jest nabywana na rynku. Na znaczenie tego rodzaju decyzji biznesowych dla podmiotów działających na rynku usług medycznych w Polsce wskazuje autor kolejnego rozdziału.

Rynek kapitałowy jest dla każdej gospodarki swoistym zwierciadłem pokazującym konkurencyjność gospodarki narodowej jako miejsca lokowania kapitałów. Tendencje występujące na rynku kapitałowym stają się ważnym wskaźnikiem sytuacji gospodarczej kraju i barometrem nastrojów inwestorskich. Nakłada to na spółki publiczne szczególne wymogi, jeśli chodzi o jakość relacji inwestorskich i ich efektywność ekonomiczną. Ten wątek został podjęty w dwóch rozdziałach książki, w których opisywany jest niezwykle istotny komponent ładu korporacyjnego spółek publicznych – transparentność polityki wynagradzania menedżerów, a także analizowana jest rentowność spółek giełdowych.

Konkurencyjność gospodarki i regionów jest efektem konkurencyjności działających na ich obszarach przedsiębiorstw. Zarazem procesy gospodarcze zachodzące w lokalnym otoczeniu przedsiębiorstw również mają wpływ na ich pozycję konkurencyjną. Występuje tutaj zatem interakcja wzajemnie powiązanych ze sobą czynników, które razem tworzą wielowymiarową przestrzeń. Wątek ten został podjęty w kolejnej części monografii zatytułowanej **konkurencyjność regionów**. W artykule poświęconym determinantom kształtującym konkurencyjność przedsiębiorstw regionu łódzkiego autorka słusznie konstatuje, że konkurencyjne przedsiębiorstwo przyczynia się do rozwoju regionu i tym samym do wzrostu poziomu jego konkurencyjności. Podkreśla znaczenie polityki regionalnej państwa i pomocy publicznej dla kształtowania klimatu biznesowego sprzyjającego wzrostowi konkurencyjności. Przykładem takiego rozwiązania są specjalne strefy ekonomiczne. Problem ten jest rozwijany w kolejnym rozdziale poświęconym roli społeczeństwa obywatelskiego w prowadzeniu polityki rozwoju regionalnego. Jak pisze autorka, przyjęcie przez instytucje publiczne odpowiedniej strategii działania tworzy podłoże do sięgania do zasobów lokalnego kapitału społecznego i włączania społeczeństwa w politykę rozwoju lokalnego. Jeszcze jeden rozdział akcentuje wpływ polityki budżetowej samorządów terytorialnych na wzrost społeczno-gospodarczy a w konsekwencji wzrost konkurencyjności i innowacyjności regionów.

Niezwykle ważnym czynnikiem wpływającym na zrównoważony rozwój, zmniejszanie dysproporcji między regionami oraz zwiększanie ich konkurencyjności jest polityka spójności Unii Europejskiej. O kontrowersjach, jakie są związane ze stosowaniem tego rodzaju instrumentów polityki gospodarczej, i metodach pomiaru procesów spójności w procesie integracji europejskiej traktuje następny rozdział monografii. Ostatni artykuł drugiej części poświęcony

jest przestrzenno-czasowej analizie popytu na samochody osobowe w polskich województwach. Badania wykazały, że regionalne zróżnicowanie czynników ekonomicznych i demograficznych w istotny sposób wpływa na badane zjawisko.

Konkurencyjność z perspektywy gospodarki narodowej oznacza zdolność gospodarki do osiągnięcia najważniejszych celów makroekonomicznych, takich jak utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, efektywnego wykorzystania zasobów czynników wytwórczych, w tym przede wszystkim pracy, niskiej inflacji i równowagi zewnętrznej – zrównoważonego bilansu obrotów bieżącego i stabilnego kursu walutowego. Decyduje o tym m.in. skuteczna polityka ekonomiczna prowadzona przy użyciu takich instrumentów, jak polityka monetarna i fiskalna. W rozdziałach zamieszczonych w ostatniej części monografii podjęta została właśnie tego rodzaju problematyka badawcza. Dodatkowo autorzy wskazują na wpływ obecnego kryzysu finansowego na zachowanie wewnętrznej i zewnętrznej równowagi gospodarczej. W szczególności podjęte zostały kwestie wpływu polityki monetarnej EBC na inflację i aktywność ekonomiczną krajów strefy euro, analizy wewnętrznych czynników kształtujących *terms-of-trade* gospodarek krajowych czy konsekwencji kryzysu finansowego dla gospodarki Meksyku. W jednym z artykułów podjęto próbę empirycznej weryfikacji teorii neoklasycznej i popytowej w kontekście przyczyn obecnego kryzysu. Dwa kolejne rozdziały poświęcone zostały polityce fiskalnej. Autorzy badają zależności między obciążeniami podatkowymi i rozmiarami szarej strefy oraz wskazują rolę, jaką odgrywa procedura nadmiernego deficytu budżetowego w kształtowaniu dyscypliny budżetowej w krajach Unii Europejskiej. Ostatnie rozdziały monografii poświęcono analizie czynników kształtujących liczbę pracowników zatrudnionych na „zielonych miejscach pracy”, a także charakterystyce zjawiska określanego jako „społeczeństwo informacyjne”. Działania podejmowane w celu ochrony środowiska naturalnego oraz dynamiczny rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych są to kolejne obszary działalności gospodarczej, które w istotny sposób wpływają na konkurencyjność gospodarki narodowej.

Książka jest adresowana do osób, które interesują się problematyką ekonomii. Zawarte w publikacji opracowania mogą być również przydatne dla nauczycieli akademickich oraz studentów kierunków ekonomia, zarządzanie, finanse i bankowość, stanowiąc lekturę uzupełniającą do wykładów kursowych i specjalizacyjnych.

Piotr Urbanek